

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 84. ANUL XII.

Telegrafulu este de doua ori pe septe-
man: joi'a si Dumineca. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la espeditu-
ra toiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori francate, adresate
catra espeditura. Pretulu prenumeratiu-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

Sabiu, in 25 Oct. 6 Nov. 1864.

tru provinciele din Monarchia pe unu ann
8 fl. era pe o jumtate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu cu litere
mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si
pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Diet'a transilvana.

Siedintia din 15/27 Septembrie 1864.

Dupa citirea protocolului in limb'a romana, se a-
ducu la cunoscintia mai multe petituni. Bier tanulu
se roga a capeta dreptulu de a tramite unu deputatu die-
talu; se da comitetului pentru legea dietala. — Comun'a
Magu se roga a fi transpusa la Belgradu, comun'a
Hosmanu la Sabiu, deca nu s'aru infintia o espo-
situra la Nocrichiu; ambe petitunile se predau comitetului
pentru impartirea tierii. Representantia Fagarasiulu
se roga pentru licentia de a infintia in Fagarasiu si a dou'a
apoteca; se da comitetului de petituni. Comun'a Scar-
sior'a intr'o petitune de vr'o 5 cole se plange asupra
mai multoru abusuri, mai cu sema in privint'a folosirei lem-
neloru de lucru, prin care-si castiga densii pana cea de tote
dilele; se da comitetului de petituni. Comunele Petlea si
Ighisulu de susu si de josu se roga a fi transpuse la
municipiulu Sabiului; se dau comitetului pentru impartirea
tierii.

V.-Pres. Alduleanu da spre citire respunsulu
Esc. Sele comissarului reg. dietalu la interpelatiunea lui Obert
si consotii: ca adica memorandumu pentru o retiea de drumuri
de feru austriace, lucrata la insarcinarea ministeriului de co-
merciu, s'a datu Gubernului regiu transilvanu spre cercetare
si darea parerei.

V.-Pres. Alduleanu impartasesce dietei propu-
nerea independente a lui Gavrilu Manu si consotii pentru ster-
gerea contributiunei capului si pentru miciorarea contributiu-
nei directe. (Notariulu Dr. Maior citesce propunerea, carea
noi o vomu comunica la tempulu eii.) G. Manu propune,
a se tracta obiectulu ca urgente, Dr. Teutsch: a se tracta ca
obiectu ordinariu dupa § 44 alu regulamentului, adica a se
tipari, impartii si aduce la tempulu seu la ordinea dilei. Pro-
punerea lui Teutsch se sprijinesce si

la votare se si primesce.

La ordinea dilei e desbaterea speciala asupra repre-
sentatiunei catra Mai. Sea, privitoare la unele puncte din legea
pentru intregirea ostei.

Titlulu cu o corectura stilistica facuta de Fabini s e
priimesce. *)

Br. Bedeus ia cuventulu, si in vorbire lunga, bine
motivata si ilustrata prin numeroase exemple arata necesitatea
armatelor stabile, precum si istoria loru dela Ludovicu XIV
din Franci'a de pela an. 1690 pana in dia de astadi; arata
acesta necesitate cu deosebire si pentru Austri'a; demustra,
ca staturile Transilvaniei singure s'au inyoitu, ba parte au si
cerutu, a se schimbati sistem'a de mai nainte a recrutarei cu
cea de acum, si astfelu recomanda spre primire punctulu
1 alu representatiunei, care apoi se si priimesce. Asemenea
pct. 2 si 3; aici apoi propune C. Schmidt, ca sa se prii-
mesca en bloc tota introducerea pana la punctulu 1, si prii-
mindu-se acesta propunere, se priimesce totdeodata si intro-
ducerea intraga.

Urmandu apoi in specialu pct. 1, Haupt cere cuventu,
si arata atatu relele catu si bunele, ce provinu din darea re-
crutloru dupa comunitati si dupa cercuri. Densulu, dice, mai
nainte inca a fostu de parere, ca e mai bine a se da recru-
tii dupa comune, dar praes'a mai indelungata l'au adusu la
alte convictiuni. Caci deca o comuna seraca n'aru ave destui
feciori apti pentru militia, inse cu tote acestea aru trebui
sa plinesca numerulu prin bani, atunci ea prin acest'a s'aru
scraci de tolu, ba aru ajunge la sepa de lemnu, pecandu

altmintrea o ajuta comunele vecine. De aceea densulu deca
aru ave a alege intre darea recrutloru dupa comune si intre
darea recrutloru dupa cercuri, de siguru s'aru decide pentru
cercuri. Dealtmintrea crede, ca modulu celu mai bunu
aru fi acel'a, candu s'aru combina darea fecioriloru dupa co-
munitati cu darea fecioriloru dupa cercuri, candu adica, ne-
ajungendu intr'o comuna recruitii din tote 5 clasele, aru ajuta
comunele vecine, si numai candu nici ele n'aru pote da nume-
rulu recerutu de recruitii, atunci aru trebui sa se ajute comun'a
respectiva cu bani seu intr'altu felu. De aceea propune, ca
aline'a 1 sa sune astfelu: „Aru fi sa se impartiesca contin-
gentele de recruitii in adeveru dupa comune; insa atunci, candu
care-va comuna nu aru ave numerulu, cu care sa se acopere
numerulu contingentelui caditu asupra eii, la intemplantrea
acest'a lips'a sa se acopere din class'a I. si II. a tineriloru din
celelalte comune, si numai la casulu acel'a, candu nici asi
nu s'aru implini contingentele, atunci sa fia obligate comu-
nele singuratiche, a se rescumera cu bani. E sprijinitu.

Eitel dupa esperinti'a ce o a facutu, inca e de pa-
rerea lui Haupt; dar de ore ce se pote, ca in cutare casu
nici comun'a, nici cerculu sa nu pota da numerulu rece-
rutu de recruitii, si atunci apoi totu amu veni la aceea, ce dico
legea pentru intregirea ostei, ca adica repartitiunea sa se
faca pe tier'a intraga: de aceea propune simplu a se sterge
aline'a intraga.

Mog'a. Datorint'a de a milita este o datorintia personala si nu
este detorintia care s'aru pote rescumera prin sila. De este
iertata rescumperarea prin bani adica prin 1200 f. v. a., a-
cest'a este pentru acei'a, cari suntu in stare si au voia a se
rescumera; nu este insa asi o datorintia, ca regimulu sa po-
ta sili persoanele neapte de a milita, sa-si rescumere con-
tingentulu seu prin o suma de bani. (Forte bine!) Din a-
cestu punctu de vedere nu pote partini propunerea lui Haupt,
ca comunele, care nu potu intregi contingentulu prin perso-
nele loru, sa fia silita a-si le rescumera prin bani. Intor-
cendu-se la aceea ce a propus'o comissiunea in privint'a re-
crutarei dupa cercuri intregitoare trebuie sa dica, ca densulu
inca s'a ocupatu cu serviciile acestea peste doi ani la inaltulu
reg. Guberniu. S'au facutu din partea Gubernului multe cer-
cari spre acelu scopu, ca contingentele cu cea mai mare usiu-
retate sa se pota intregi. S'au facutu in anulu 1862. aceea,
ca la reclamatiunile ce se facu din partea obligatiloru de a mi-
lita sa fia omeni de incredere din cerculu intregu, pentru a-
ceea ca acolo sa nu vina insielacuni, si in premiulu Guber-
nului si in specie la propunerea dlui dep. Haupt, care atunci
ca presiedinte la comissariatulu provinciale in anulu 1862,
ca sa se intemple recrutarea nu dupa cercuri, ci dupa co-
mune. Gubernulu n'au potutu sa incuviintieze acelu pasu, nu
pentru ca insusi dep. Haupt au adusu inainte, ca deca s'aru
fi facutu repartire dupa comune atuncea s'aru fi intemplantu
lesne, ca in unele comune nu s'aru fi aflatu omeni, cari aru
fi fostu apti a-si implini datorintia de a milita, si asi deca
aru fi fostu siliti sa platesca cu bani, inse datorintia de a
milita este o detorintia personala, si nu este datorintia in totu
respectulu sa fia cine-va indatoratu a o rescumera cu bani.
Din acestu punctu de vedere Gubernulu in an. 1862. si 1863
au fostu silitu a priimi chei'a aceea, ca contingentulu, ce au
venitu pe Transilvani'a cu 5028. de barbati sa-lu dee dupa
cercuri, si nu dupa comune. Din acestu punctu de vedere ba-
tar ca este cunoscutu, ca in unele comune mai bine aru po-
te prevedea in privint'a abuseriloru acelor'a, care trebuie sa
marturiscesca cu dorere ca se facu si se voru face si de aci
in colo, privitoare la scutirea dela militia, dico, ca prin repartit-
rea dupa comune abuserile acestea s'aru pote evita. Dupa
ce in intielesulu ordinatiunei statatore, ba si dupa intielesu-
lu legei pentru intregirea armatei socotescu, ca nu este ier-

*) A se vede representatiunea in nr. 83 alu „Tel. Rom.“ Red.)

tatu nimarui, că sa-si capete omu in locu pentru bani, pe care sa-lu inroleze la milită, ci datorint'a se pôte numai prin acelea persóne impliní, care voiescu a depune pretiulu de 1200 f. v. a.; asiá numitulu pretiu de rescumperare dela serviciulu militariu. Dupa ce comunele, care in a. 1847 in intielesulu institutiunilor de atunci atātu ele, cătu si unii individi erau indreptatiti a se rescumperá dela serviciulu militaru prin substituirea altor'a; dupace in intielesulu legi pentru intregirea armatei acést'a nu este cu potintia, nu pôte recomandá casei că sa priimésca repartitiunea dupa comune, ci este pentru repartirea dupa cercuri. (Fórté bine!) Ce mesuri va aveá Gubernulu a intreprinde pentru sterpirea abuserilor ce s'au intemplat 1) la conscrierea obligatiilor, 2) la mentuirea acelor ablegati cu diverse titluri; 3) insusi la titulu recrutatiunei pentru aceea, ca se aflara neapti, care aru poté sa fia apti, eu socotescu, ca nu este lucrulu legislatiunei; acestea sunt a se lasá inaltulu Gubernu si representatiunilor municipali, cari ingrijindu-se de implinirea contingentului voru sci mai bine a gasi mijloculu prin care s'aru poté cassá abuserile, cari suntu totoror cunoscute. Din acestu punctu de vedere recomandu inaltei case, ca repartirea pe comune, cá un'a care face neposibilu unoru comune statorirea contingentului, sa nu se primésca, ci sa se priimésca impartirea dupa cercurile intregitóre. (Bravo)

Dr. Teutsch e tocma de parerea contraria cá Haupt, ca adica recrutii sa se dea dupa comune, ear nu dupa cercuri. Transilvani'a da pe anu cam 5000 feciori, asiadara pe totu tempulu capitulatiunei (8 ani) cam 40,000 feciori; fiindu numerulu locuitorilor aprópe la 2 milioane, se vinu câte 2% (2 soldati pe 100 locuitori). Dupa calcululu acest'a Agnit'a de esemplu cu 2810 locuitori, aru trebui sa dea pe anu câte 6 feciori; ear cum au patimitu si patimescu comunele subt acést'a dare a recrutilor dupa cercuri, dovedesce esemplulu tãrgului Agnit'a, care la anulu 1854. in locu de 6 au datu 10, la anulu 1858. 9, la anulu 1859. 12; la anulu 1861. 11; la anulu 1863. 8, asiá dara in fiacare din anii acesti'a cu multu mai multu decâtu s'aru fi cuvenitu. De aceea se declara cu totu dea-dinsulu pentru propunerea comitetului, si propune la aline'a acést'a inca adausulu urmatoriu, care aru veni a se intretiese dupa cuvintele acestei alinee: „sa remána scutite de totu:“ — „Dés'a esperintia, ca n'adeveru unu numeru nu micu de comune mai in toti anii au fostu lovite de acést'a in modu fórté dorerosu, care periclitéza totu venitoriulu loru, si cari comune sarcinele, ce dupa dreptate cadu pe toti, au trebuitu sa le pórté si pentru altii, indémna cu atât'a mai tare, de a semnificá acestu mare reu in lini'a d'antáiu, cu cătu in mantinerea lui s'aru cuprinde totodeodata control'a cea mai eficace, pentru de a impedecá deseles insielatorii, si anume posibilitatea cea preainlesnita de a fugi de milită. (Bravo!) E sprijinitu.

Br. Bedeus espune si densulu motivele aduse de Teutsch, pledéza in cuventu mai lungu pentru darea recrutilor dupa comune si priimesce propunerea lui Teutsch cá o indreptare stilistica.

I. Balomiri Mie punctulu acest'a d'antáiu mi se pare cá saculu cu miti'a. Candu m'amu insinuat la cuventu, dle presiedinte! amu avutu de cugetu sa facu propunere pentru stergerea punctului acestui'a; insa fiindu ca s'a facutu acést'a din partea dlui deputatu Eitel, me aláturu si eu pre lângá dens'a. Nu vreau sa atingu motivele, pre care jace punctulu acest'a, nici scopulu care vrea sa se ajunga prin punctulu acest'a; fára dícu, cumca nu aflu deplorabila modalitatea recrutárei de acum fatia cu modalitatea recrutárei dupa prescriptiunea din 1847; ba din contra modalitatea de acum o aflu in privinti'a repartitiunei contingentului de recruta mai practicabila decâtu cea din 1847. Domnulu reg. Dr. Teutsch díce, cumca se face nedreptate, si comunitátile patimescu dupa modalitatea de acum. Eu socotescu, ca tocma modalitatea de acum fatia cu cea prescisa de legile din 1847 e o usurare pentru comunitáti; cáci déca s'aru face repartitiunea de recruta pre comunitáti, pôte ca pre un'a comuna aru veni si o jumetate de fecioru. (Ilaritate.) Asiá e domniloru, asiá! Si nepotendu-se face séu realisá repartitiunea acést'a, aru trebui adusa pre alta comunitate, si se pôte ca pre o comunitate vinu mai multi de cătu pre alt'a, fára de a poté dá comunitatea aceea contingentulu seu pentru lips'a de feciori in genere séu de fetiori destoinici de milită,—si atunci'a comunitatea aceea aru suferi mai multu.

Insa dupa cum vedu eu din motiunea domnului reg. Dr. Teutsch, Domni'a-lui aru vrea sa aduca chei'a dupa numerulu capeteloru, supunendu ca 4% din populatiunea din Agnit'a

s'au datu in totu anulu la milită. Eu de aicea vedu, domnule presiedinte, ca candu e vorb'a de a impartí drepturi, atuncea se ia o cheia dupa Grossgrundbesitz, intelegintia, industria si interese (Bravo) candu inse e vorb'a despre impartirea de greutáti, atuncia se ia chei'a dupa numerulu capeteloru — dupa dumme Kopfzahl—(Bravo in stâng'a. o ho! centru:) Asiá e Domniloru! eu socotescu, Domnule presiedinte! ca déca luámu noi o cheia la drepturi, s'o tinemu totu acést'a cheia si la greutáti. (Bravo! in stâng'a). Mai incolo díce domnulu Baronu Bedeus, ca jace in interesulu comunitátiloru de a aduce pre cei fugiti acasa, déca se face repartitiunea dupa comunitáti. Eu trebuie se dícu, ca déca vecinulu meu e independinte de mine, si feciorulu lui fuge de milită, nu sci, pre ce temeiu me pôte indetorá pre mine cine-va, cá eu sa-lu silescu, cá elu sa-si implinésca detorint'a sea, care o are elu fatia cu statulu; cáci detorint'a de a milită e o detorintia personala si nu stá in legatura cu vecinatatea, comunitatea séu cu tíer'a, ci numai cu statulu. Asiá dara statulu trebuie sa se ingrijésca pentru acést'a, dara nu vecinulu nici comunitatea. Din aceste cause, Domnule presiedinte, mi-iau indrasnéla a repeti, ca partinescu propunerea Domnului Eitel, cá punctulu acest'a sa remána cu totulu afara.

Gaitanu. Inaltu presidiu! Eu inca m'am insinuat la vorbire cu cugetulu de a face propunere, cá punctulu acest'a din elaboratulu Comitetului dietale sa remána afara. Dechiarandu-se inse inaintea mea d. Eitel si vorbindu pentru acést'a propunere si d. Balomiri, eu inca sum de acele convingeri in privinti'a celor aduse inainte, de care suntu si Domniloru. Eu recunosc din parte-mi, cumca legea despre intregirea armatei trebuie sa tréca prin reforme, reformele acelea inse trebuie sa fia esentiali, eara sa nu atinga, dupacum díce comitetulu dietale, numai unele dispositiuni subordonate. Trebuie sa fia esentiali pentru aceea, pentruca acelea trebuie sa fia dictate despre o parte de védi'a, carea o are imperiulu cu positiunea s'a cátra celelalte imperiuri si regate in Europ'a, ear de alta parte trebuie sa fia si cu consideratiune la starea finantieloru si resp. a detorieloru statului austriacu. Recunoscú insa, ca nu este tempulu acum, cá sa se faca asemenea schimbári esentiale in legea despre intregirea armatei, si consimtu cu comitetulu dietalu intr'aceea, cá in representatiunea, ce se face, sa se propuna numai nisce modificatiuni, care le dictéza presintele, ear nu care aru trebui sa se faca cu privire si la venitoriu. Nu potu partini din punctulu acest'a de vedere punctulu antáiu alu elaboratului comitetului dietale, si nici propunerea Domnului Cons. gub. Haupt, pentruca, Domniloru! in propunerea acést'a, care o sprijinesce si d. Dr. Teutsch, se arata pe de o parte ca s'aru face óre care usurintia unoru comune; nu au dedusu insa si nu au doveditu, ca ce greutate mare s'aru impune apoi pe de alta parte acelor comune, cari dupa soiblu ómeniloru, dupa ap'a, care o béu, dupa traiulu vietiei loru nici decum nu potu sa dea contingentulu ce li s'aru impune loru dupa § 5 alu legi pentru intregirea armatei, dupa care contingentulu se imparte dupa capete, si nu se ia privire la alte mai multe recerintie, la cari in adeveru aru trebui sa se íce privire. Nu au doveditu Domniloru, ca ce detrimentu aru suferi armat'a atunci, candu mai multe comune nu si-aru poté dá de locu contingentulu seu, séu ca l'aru dá numai in parte. Spre motivarea punctului antáiu din elaboratulu comitetului se aduce de argumentu si motivu si aceea, ca atuncia nu s'aru poté inlesni desertarea dela asentare si mai multe celatiuni. Eu socotescu, cumca impartirea pe comune nu aru poté intru nimic'a inlaturá celatiunile, si nu aru opri disertarea, pre candu pre de alta parte socotescu, ca déca regimulu va incheiá cu staturile vecine tractate despre darea inapoi a desertariloru, déca se voru precisá urmárele desertárei prin lege mai pre largu de cum stau in § 44, déca se va aduce la cunoscintia poporului mai cu mai mare silintia, decâtu cum se templa acum, socotescu ca cei mai multi tineri nu se voru retrage dela asentare.—Déca se va priimi si scurtarea serviciului, tinerimea nu va mai avé ansa de a se subtrage dela asentare, si asiá desertárele se voru imputiná.—S'a dísu, ca militarizarea aru fi o indetorire personala, si nu generala. Eu dupa cum se afla in § 3 alu legi pentru intregirea armatei, trebuie sa recunoscú, ca detorint'a acést'a nu numai ca este personala, ci si generala, de si se esecutéza numai asup'r'a unoru persóne. Principiulu din § 3 insa nu e dusu in deplinire, si aru trebui cá in privinti'a persóneloru acelor'a, care servescu statului cu persón'a loru, sa se ía in bagare de séma serviciulu loru si sa se usiureze nu numai prin beneficiuri ce li se dau din partea statului, ci chiaru prin impartirea unei sume de bani, care s'aru aduná din taxe care s'aru aruncá asup'r'a acelor'a, cari vinu sub asentare, pentru defecte corporale in

nu se asenteza. Eu, cum dăcu, din convingere, ca primirea punctului întâiu aru aduce schimbări esențiale în organizarea armatei, care în dău'a de astadi nu pôte suferi asemenea schimbări esențiale, nu potu partini nici decum primirea punctului 3, ci sum pentru remanerea lui afara.

C. S c h m i d t trage atentiunea casei asupr'a impregiurării acelei'a, ca diet'a aici n'are sa decida, ci numai sa se rōge. De aceea densulu nu pôte altmintrea, decâtu a aprobă procederea comitetului.

H a u p t. Greutatea a decide caus'a acést'a e fōrte mare, căci este intrebarea, ca sa se rōge diet'a, că darea recrutiloru sa se faca dupa comune sėu dupa cercuri. Densulu au cercatu a combină aceste două modalități, și de aceea modifica propunerea sea intr'acolo, că sa se reintroduca darea recrutiloru dupa comune, ear pentru delaturarea reletoru provenitōre de aici, darea recrutiloru dupa comune sa se combine intr'unu modu corespunditoriu cu darea recrutiloru dupa cercuri.—

P u s c a r i u nu se pôte invoî nici cu aline'a 1 a operatului comisiunei, nici cu amendementulu lui Teutsch, ci trebuie sa partinesca propunerea lui Eitel: a se lasă aline'a acést'a de totu afara. „Domniloru, nu în modalitatea, carea e prescisa pentru intregirea armatei, ci în principiulu însusi jace bōl'a. Pâna ce nu se va introduce datorint'a de a milită preste toti fâra deosebire, precum este în Prussi'a, pâna atunci inzadaru vomu încercă noi a face schimbări în Heeresergânzungsgesetz. Eu de 15 ani în totu anulu amu datu recrute, și nimenea pôte nu si-a batutu capulu cătu mine asupr'a legēi acesteia. Eu amu datu recrute dupa instructiunea din 1850, dupa carea a trebuitu, că recrutii sa se dea dupa comune, amu vedutu inșu, ca legea acést'a n'a fostu nici decum buna, și nici n'a statu nici doi ani în vigōre; asiă dar și propunerea comisiunei e cu totulu nepracticabila; pentruca deca suntu din unele comune muntene toti gusiati, ori suntu toti plattfüssig, atunci ce sa faca comun'a? Sa-i platēasca? Acést'a nu e datorintia comunala, ci e datorintia personala, dupacum insasi legea dice. Pentruca nu este de lipsa, că toti cei apti sa se duca la militia pelânga detorint'a de a milită 10 ani. Sa scademu noi anii și sa vedemu, ca atunci nu se voru mai retrace asiă. En din acestu punctu de vedere o astfelu de modalitate, dupacum se propune în operatulu comisiunei, care a fostu la noi odata și care s'a vedutu c'a fostu de totu nepracticabila, și tocmai acea nepracticabilitate au adusu legea din 1858, n'o aflu la locu. Apoi și aceea se dice, ca sa se repartiesca întâiu pe municipie, apoi pe submunicipie, apoi pe comune, și deca comunele nu potu, atunci sa se arunce pe submunicipiu, și deca submunicipiulu nu pôte, sa aruncămu pe municipiu. Eata totu acolo venimu, și numai ne incurcămū în manipulatune; de aceea dăcu și eu, sa remăna punctulu acést'a afara.

Cerendu-se incheierea desbaterei, vorbesce inca M o g ' a „Inalta casa! Deca a consideratu cineva vorbirile de astadi, aru pōtē socoti, ca noi aci suntemu două tabere, adica, ca deputatii de o natia suntu contr'a deputatiloru de cealalta natia. De aci aru trage cineva acea nedrepta consecuintia, ca deputatii din stâng'a aru fi pentru aceea, că propunerea comitetului la aline'a acést'a sa se lase afara și sa se faca repartirea dupa cercuri, ear nu dupa comune, pe candu deputatii din centru aru vrē, ca repartirea sase faca dupa comune.“ Dōne recrutationi, dice, le-a petrecutu că refert. gub. și a venitu intr'o gazeta din cele mai latite ale Austriei „Press'a“ o invinuire, ca în Transsilvani'a s'aru face mari abusuri prin aceea, ca omenii de pre sub pōlele muntiloru, aprōpe de Moldavi'a și Romani'a, trecu dincolo și în loculu loru se inrolēza tinerii de alte nationalități și în specie Sasi. Acést'a au adusu pre în. Gubernu a statorit numerulu acelor'a, cari suntu în armata că substituti din partea Transsilvaniei. Statorindu-se numerulu acelor'a în an. 1862 s'au aflatu, cumca au fostu 42, din care 26 Români, 8-10 Unguri, 5-6 Sasi și 2 Zigani. Resultatulu acést'a s'a aretatu dregatorieloru mai inalte spre aceea, că sa se dove-desca din partea Gubernului, cumca prin ferirea aceea celelalte nationalități nu suntu apasate, și din numerulu acést'a socotesce, ca Gubernulu s'a convinsu, ca nu suntu apasate, fiindca proportiunea nationalitatiloru din Tranni'a corespunde proportiunei substitutiloru intru totu. Asiă dar nu este aci vorb'a de aperarea unei nationalități in contr'a celelalte, ca dōra deputatii de nationalitatea româna aru avē sa-si apere poporulu seu in contr'a deputatiloru natiei sasesci. Aci este vorb'a despre posibilitatea aceea, că contingentulu pe tiēra impartitu sa se pōta implini. De s'a intemplatu aceea, ce dice d. reg. Teutsch, ca în Agnit'a s'au datu în mai multi ani toti tinerii, cari s'au aflatu harnici spre servitiulu militaru, acést'a s'a intemplatu din acea cauza, ca celelalte comune pôte în a-

nulu acel'a nu au fostu în stare, de a numeră tineri harnici spre servitiulu militaru, și adscriu acést'a și stărei acelei'a, ca dōra în comun'a aceea a dlui dep. Teutsch au fostu tinerimea mai bine pastrata spre servitiulu militaru. (Claritate.) De s'aru intemplă, ceea ce se pôte intemplă, ca unii sėu altii de altmintrea apti spre servitiulu militaru prin lucruri artificiose sa se faca neapti, legea pentru intregirea armatei au ingrijitu și pentru acesti omeni, dicendu, ca acei'a suntu de a se pedepsi dupa intielesulu legiloru criminale. Eu me intorca acumu la unu altu cercu de recrutare, adica la cerculu Bistritiei, care în 2 ani au remasu în restantia intr'unu numeru de 69 feciori și în altu anu totu atăt'a. Ce este aci caus'a, unde suntu numai tineri de nationalitatea, de care se tine centrulu? Gubernulu, că sa se informeze despre acést'a, au cerutu listele de conscriere și au vedutu, ca nu suntu omenii apti pentru servitiulu militaru. Ce este caus'a? pôte ca omenii acei'a nu suntu asiă sanetosi, cum suntu în Agnit'a, de unde este d. dep. Teutsch. Contingentulu acel'a inșu se imparte pe tota tier'a. Contingentulu acel'a, care este de vr'o 85,000, de nu inșu intr'unu anu, trebuie sa iasa intr'altulu. De aru cresce restantiele comunelor, eu socotescu, ca comunele, cari nu suntu în stare de a-si dă contingentulu seu în 2 sėu 3 ani, eu anevoia voru pōtē dă contingentulu în anii urmatori, (Bravo!) și cum le-aru pōtē sili tier'a sa si implinesca contingentulu? Eu socotescu, ca numai asiă, ca aru trage de pe fiecare comuna cu executiune tax'a de 1200 fl. de atâtea ori, căti individi suntu de a se asentă. Acést'a socotescu, ca aru fi cu totulu nedreptu, aru fi nedreptu, că pe cerculu Bistritiei sa puni pe totu anulu se platēasca de 69 ori 1200 fl. De aceea eu nu potu partini principiulu pusu de comisiune în pct. 1. Repartitiunea în Transsilvani'a în anii acei'a, în cari amu fostu eu referentulu militaru, s'au facutu dupa numerulu tineriloru obligati în class'a I. și a II. Repartitiunea acést'a o a facutu Gubernulu cu cea mai mare scumpetate, dupace s'au datu tōte jurisdicțiunile contingentulu conscrișu din class'a I. și II. Si eu socotescu, ca deca cei obligati suntu siliti a stă inainte intr'o suma concretala, și acei'a tragu sōrtē, și sōrtea au lovitu pe cei din Agnit'a și nu au lovitu pe altii, acést'a e lucrulu sōrtei, care nu se pôte face altmintrea. Din aceste cause rogu pre în. dieta sa lase afara punctulu acést'a. Inca unu argumentu, dloru, mai amu si acum'a care socotescu, ca aru pōtē sa servēasca pentru cele aduse inainte. Cunoscutu este, Dloru, ca acei omeni, cari suntu reprezentati în centru, suntu în stare mai buna decâtu acei'a, pre carii reprezentămū noi în stâng'a (O ho! în centru) suntu de rendu mai avuti. Eu dăcu dara, ca deca se intempla abusuri, (și se potu intemplă) atunci'a mai multe mijlōce au acei'a de a se eliberă, cari au mai multu, decâtu acei'a, cari au mai putinu, cari suntu seraci. Eu inșu credu, ca abusurile acestea se voru estirpă atunci, candu va veni viēti'a municipala în lucrare; ca atunci municipiele si submunicipiele voru avē inșu priveghiere, că asemenea abusuri sa nu se intemple. Eu dar socotescu, ca deocamdata potemu remanē prelânga legea ce avemu acumu, adica că sa se faca impartirea dupa cercuri, și nu dupa comune. Au mai cercatu Gubernulu inca unu lucru cu comunele, care au absentatu la tempulu assentărei, au pusu contingentulu pe 3 sėu pe 2 sėu și numai pe 1 comuna, inșu resultatulu totu acel'a au fostu. Din aceste puncte de vedere eu socotescu dar, ca în. casa aru face bine, deca aru lasă punctulu acést'a 1 cu totulu afara. (Bravo! în stâng'a.)

Se pune intrebarea sprijinirei propunerei lui Haupt, care se sprijinesce.

Cu acestea siedinti'a se 'nchide la 2 ore dupa amēdi.

S a b i i u în 23 Octobre (4 Novembre). Sensatiunea, ce o produse în jurnalistic'a austriaca conchiamarea Senatului imperialu, este mare. Tōte diuarele se 'ntreba cu 'ngrijire, ce va sa dica conchiamarea Senatului imperialu amplu fâra de celu redusu? Foile centralistice se temu, ca tint'a acestoru nesuntie, cari ele le privescu că o abatere dela constitutiune, va fi dualismulu imperiului, adica impartirea statului în două parti, un'a tierile germano-slavice (dincolo de Leith'a), alt'a tierile foste supuse corōnei Santului Stefanu. Tōta lumea e cu cea mai mare atentiune asupr'a deschiderei Senatului imperialu, dupa carea se crede ca indata se voru cere dela regimu desluciri în privinti'a acést'a.—

De pretutindeni ni se scrie, ca culesulu vilorū și alu cucuruzelorū au fostu parte de mijlocu, parte mai slabu decâtu de mijlocu. Vinulu cu deosebire nici ca merita numele acést'a. Bucatele în piati'a nōstra au inceputu a se urcă la pretiuri neobiceinute pe tempulu acést'a.— În dilele din urma audimū despre unu focu mare la Altin'a lângă Nocrichiu.—

Vienn'a 18/30 Octob. Astăzi între 1 și 2 ore după amăzi s'au încheiat în fine pacea definitivă între Austria și Prusia de o parte, și Dania de cealaltă parte; stipulațiunile mai deapropo ale păcii acesteia nu sunt cunoscute, atâtă însă e sigur, ca Holsteinul, Lauenburgul și partea cea mai mare a Schleswigului s'au ruptu definitivminte de către Dania și s'au adausu la Germania, și prin această s'au implinitu un a din cele mai ferbinti dorințe ale poporului germanu. — Generalul Filipoviciu a sositu în 12/24 Octob. aici, pentru de a referi despre rezultatele sinodului din Carlovitiu privitor la program'a fiiturului congressu.

Din Aradu scriu foile germane, ca Asociațiunea pentru cultur'a poporului român a tinutusiedintia seageneralu în 15/27 Octob. Nobilitățile de frunte fura: Episcopul Aradului Ivacicoviciu, cei 2 frați mai tineri Mocioniani, Babeșiu, Siorbann s. a. Cuventulu de deschidere lu roști Eppulu presiedinte; Babeșiu referi despre adres'a substernută Mai. Sele în anulu trecut, și la capetulu siedintiei d'antăiu publică unu concursu cu premiu de 100 # din partea illustrei familie Mocioni pentru cea mai buna istoria a originei, decadintiei și re'nvierii poporului român la resaritul Europei, mai cu sēma în Austria. Asociațiunea numera 1200 membrii, ear venitul ei anualu face 4—5000 f. v. a., din cari și pe anulu acest'a s'au asignatu 1000 f. pentru ajutorirea tinerimei lip-site studiōse. (E umilitoriu pentru noi Romanii, ca scirile acestea trebuie sa le scōtemu din foile germane, neluandu-si precum se vede, nimenea ostenel'a de a referi ce-va publicului român prin foile române.)

Varietăți și noutăți de di.

(Denumire.) Postulu Episcopu titularu Nicanoru Gruciu prin p. n. rezoluțiune din 6 Octob. la propunerea Sinodului din Carlovitiu, se denumi Eppu actualu alu Paetratului.

(Necrologu.) În 11/23 Octob. reposă nobil'a S. N. Cernoviciu fiic'a proprietarului Petru Cernoviciu și sor'a socii dlui Andreiu de Mocioni. Asociațiunea din Aradu aduse doiosei sorori condolenti'a sea prin unu telegamu dte 24 Octob. la care nobil'a femeia response în ce mai alesi termini. (Dupa Conc.)

Ministrulu celu nou de esterne contele Mensdorf se trage dintr'un'a din cele mai stralucite familie ale Austriei, fiindca e veru alu doilea cu regin'a Victoria din Engliter'a și cu ducele Ernst din Saxoni'a coburgiana. Elu s'a nascutu în 4 Augustu 1813, se casatori în 28 Aprilu 1857 cu contes'a Alexandrin'a de Dietrichstein; la armata intră fiindu de 16 ani și servi mai antăiu la infanteria, apoi la ulani și usari. În an. 1848 eră Majoru, la 1849 se facu Colonelu și după bataia dela Comorn priimi crucea teresiana. La an. 1850 se facu Generalu, apoi fu ambasadoru în Petropole, după aceea Generalu comandante în Banatu, ear în urm'a diplomei din 20 Octob. 1860 se denumi Comissaru imperatescu în Voivodin'a serbēscă, în fine dela 1862 încōce e locoteninte și Generalu comandante în Galiti'a.

Principatele române unite.

Cu câtu dormisera somnu mai îndelungatu și mai neferice tierile romanesce, cu atât'a mai ageri suntu acum pașii lor, intru a urmă și a ajunge pre cei ce alergasere înainte în calea progresului. Nu cetimu unu singuru numeru din foile de dincolo, în care sa nu ne incredintămu despre vre-o noua îmbunătățire în cutare seu cutare ramu alu vietiei sociale a fraților nostri. În urmatorele comunicămu câte-va din aceste îmbunătățiri. În siedintia consiliului ministrilor din 25. Septembrie ministrulu de esterne a presentatu, și consiliulu ministrilor a priimitu și tramisu consiliului de statu unu proiectu de lege pentru înfiintierea de tribunale maritime pe literalulu românesc, care voru avé a judecă tōte procesele privitor la navigațiune și la stațiunarea năilor în porturile romanesce, precumu și pentru concentrarea tuturor cauzelor privitor la navigațiune în mânilor ministeriului de esterne. — „Monitorulu ōstei“ publică ceremoni'a, ce a urmatu la 2 Augustu a. c. în Giurgiu, candu s'a inauguratu primulu vaporu românesc de resbelu cu numele „Romani'a“ — Ministrului de interne, agricultura și lucrări publice s'au acordatu unu creditu estraordinariu de 45770 lei, spre a înfiintia o scōla elementaria de templaria, feraria și rotaria cu trei ateliere diferite la penitentiariulu (prinsōrea) dela monastirea Bucovetiu, — o mesura nespusu de folositor, în urm'a cărei'a cei prinsu prin lucrulu mânilor lor voru castigă o parte din intertentiunea lor, voru fi pelānga aceea mai sanatosi, și în fine candu voru esu din prinsōre, voru scī o meseria onesta și nu voru fi siliti nici a cersī, nici a fură pentru de a traī.

O alta mesura prelaudabila e introducerea postelor romanesce, prin care postele rusesce și austriace de pāna acum dela 1. Ianuariu 1865 voru încetă. Noi din parte-ne punemu

Redactoru respundiatoru **Zacharia Boiu.**

mare preliu pe îmbunătățirea acest'a, căci credemu, ca fiacare marca postala, ce va esu din Romani'a, va fi unu solu, care va spune lumei, ca Romani'a esista și propasiesce!

În siedintia ministrilor din 7 Octob. în carea presiediu însusi Domnitorulu, s'a hotaritu, ca satenii aflatori sub stēguri, dēca au fostu clacasi înainte de intrarea lor la militia, sa se bucure și ei de dreptulu, ce se acōrda celoralți sateni clacasi în genere prin legea cea noua rurala, art. I și II; ear cei ce la luarea lor sub stēgu voru fi fostu neinsurati, sa se socotēscă în rendulu sporniciloru și sa se înzestreze cu locuri din mosfele statului, potrivit art. VI din dis'alege.

Cea mai mare însă și mai departe privitor și mai saluțifera din tōte aceste îmbunătățiri ni se pare aceea hotarire a consiliului de statu, în urm'a cărei'a în scōlele primarie și secundarie se introduce instructiunea publica obligatoriă între 8 și 14 ani și gratuita. Noi amu salutā realizarea acestei mesuri nu cu mai puțină bucuria, de cum amu salutatu la tempulu seu legea rurala; căci suntemu convinsi, ca ceea ce este legea rurala pentru viēti'a materiala, aceea aru fi instructiunsa obligatoriă pentru viēti'a spirituala a poporului.

Prospectu politicu.

Naintē de a trece la politic'a esteriōra, trebuie sa constatāmu mult'a desbinare, ce esista înlantrulu imperiului nostru, o desbinare, carea prin retragerea ministrului de esterne contelui Rechberg totu mai multu se dă de golulu și ne face a ne teme de resturnaturi colosale.

Parlamentulu italianu, ce se deschise în 12/24 Octob. în linisce și cea mai buna ordine, a priimitu din mânilor ministrilor aceste privitor la conventiunea franco-italiana, apoi alese o comisiune de 9 membri, carea sa cerceteze aceste acto mai cu deamenuntulu și sa raporteze asupr'a lor. Pāna atunci siedintiele plenarie se voru amanā. Într'aceea partid'a revoluțiunara, cu Mazzini în frunte, misca tōte petriile, pentru de a interitā poporul asupr'a conventiunei; chiaru și Garibaldi, care pāna acum a tacutu tacerea pescelui, declara acum, ca nu va a se face complice (impreuna vinovatu) cu acei barbati, cari au maculatu Itali'a prin conventiunea din 15 Septembrie.

Creditulu cerutu pentru transpunerea capitalei italiene dela Turinu la Florenza, face cam 7 mill. lire; ministrii dīcu în espositiunea, ce o dau camerei, ca sanctiunea conventiunei a fostu o necesitate politica, și ca regimulu e convinsu, ca folōsele voru precumpani cu totulu pagubele; apoi constatēza jertfele cele mari, ce le va cere transpunerea capitalei, dar din jertfele acestea, dīce, va resultā departarea trupelor straine de pe pamentulu Italiei, și se va pregati o deslegare definitiva a cestiunei romane.

Imperatulu Napoleonu a plecatu în 14/26 Octob. la Nizza, pentru de a cercetā pre Imperatulu și Imperatēs'a Russei; se sioptesce, ca ambii monarhi voru avé convorbiri seriōse asupr'a congressului europēnu.

Economi'a statului mesicanu nu se pare a fi prestralucita; căci bugetulu celu d'antăiu alu imperiului arata a fi veniturile de 60, ear spesele de 200 mill. piastri.

Imperatulu rusescu după intalnirea cu Napoleonu din 16/28 Octob. la Nizza se va re'nțorțe pe la Berlinu, unde va petrece vre-o două dile.

Consiliulu imperialu alu Daniei e conchiamatu la Copenhagen pe 5 Novembre c. n.; afacerea lui principala se întielege de sine, ca va fi luarea la cunoscintia a păcii cu Austria și Prusia. — Cātu pentru caus'a Poloniei, e fōrte caracteristicu, și se adeveresce a nu fi numai fabula, ca Imperatulu rusescu inca înainte de intalnire a rogatu pre Napoleonu, a nu întietiese în convorbire și caus'a Poloniei. Acesta procedere sēmna intru tōte cu procedur'a, ce o observa Rusi'a fatia cu Poloni'a, cărei'a nu va sa-i faca nici o concessiune, pāna candu nu va cadé neconditunatu la piciorle invingatoriului.

Nr. 38—3 Concursu.

Dovenindu vacanta statiunea invetiatorēsca din comun'a gr. or. Rip'a de josu, care e împreunata cu unu salariu anual de 125 fl. v. a., cortelu și lemne, se deschide Concursu pāna la 25 Octob. a. c.

Doritorii de a ocupā acest'a statiune invetiatorēsca, au de a-si asterne, cererea sea prevediuta cu Atestatu de Botēdiu, despre absolvarea scōleloru, despre portarea morala și politica, precumu și Testimoniu de Pedagogia din Institutulu nostru diecesanu, pāna la susu scris'a di, prevedinte cu timbru, și sa se adreseze la acestu Protopopiatu și Inspectoratu distr. scolaru, spre a se potē asterne Escellentei Sele Prea Santitului Episcopu diecesenu pentru înalt'a aprobare.

Protopopiatulu și Inspectoratulu greco-orientalu alu Tractului Turd'a de josu. Idicelu în Octob. 1864.

Iosifu Brancovanu, m. p. Protopopu.

Editor'a și tipariulu tipografiei diecesane.